

Sociaal werk(ers) in de zone tussen informele en geïnstitutionaliseerde solidariteit

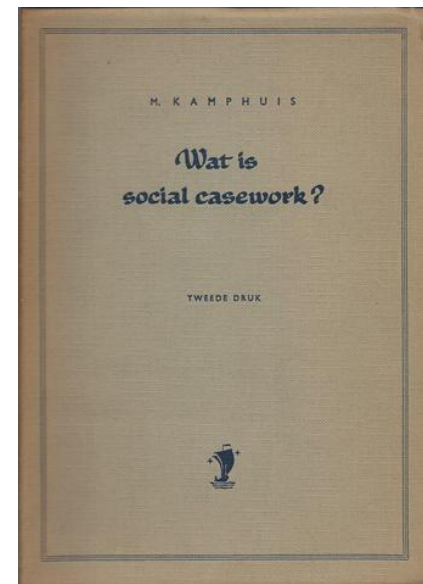
Prof. dr. Koen Hermans
Centrum voor Sociologisch Onderzoek
LUCAS, Centrum voor Zorgonderzoek en Consultancy

Opbouw van de lezing

- Uitgangspunten van de lezing
- Sociaal werk in Vlaanderen/België
- Solidariteit geduid
- Sociaal werk en solidariteit : it's complicated
- Solidariteit ten tijde van eerste lockdown
- Enkele conclusies

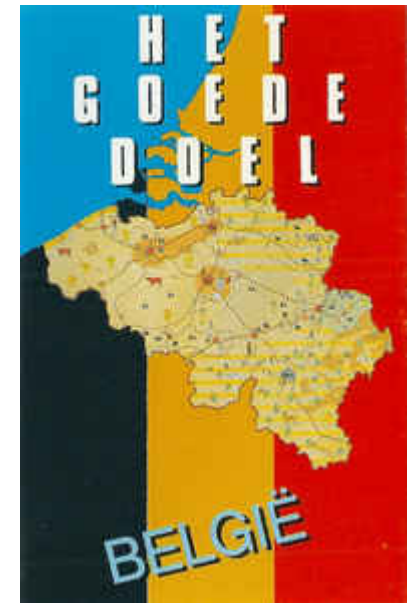
Uitgangspunten (1)

- Marie Kamphuis als blijvende inspiratiebron:
  - Theoretische onderbouwing én kortbij de dagelijkse praktijk van het sociaal werk
  - Handelen van sociaal werkers als vertrekpunt voor praktijktheorie
  - 'Kwestie van hoogmoed van de universiteit'

Uitgangspunten (2)

- Lorenz (2007) : “Wat sociaal werkers doen kan niet los gezien worden van de ruimere historische, maatschappelijke en beleidsmatige context, waarin werken”
- Belgisch/Vlaamse context :
  - Sociaal werk als ‘praktijk’ en als ‘professionele activiteit’
  - Aanwezigheid van sociaal werk in grotere diversiteit van werkvelden
  - Historisch perspectief : bottom-up ontwikkeling van nieuwe praktijken
  - Bijzondere rol tussen sociaal werk en het middenveld

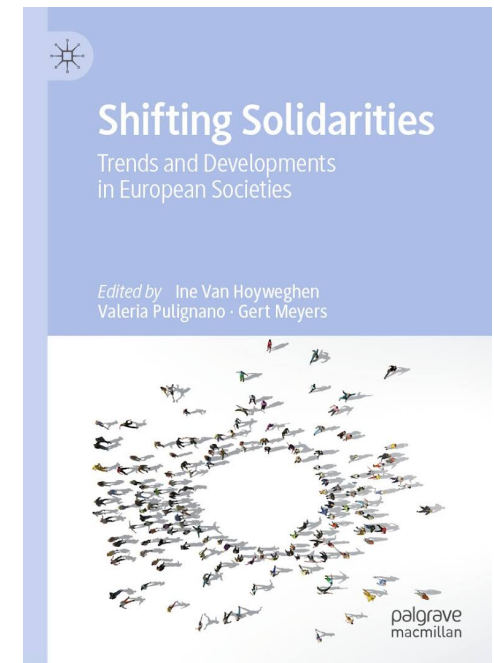

Solidariteit geduid : 4 kenmerken

- Attitude én handeling : bereidheid om te delen
- Descriptief én normatief begrip
- Drie niveaus :
  - Micro : interpersoonlijke netwerken
  - Meso : Groep
  - Macro : verzorgingsstaat
- Altijd 'insiders' en 'outsiders'

Warme, actieve, informele solidariteit

Koude, passieve, geïnstitutionaliseerde solidariteit

Dialectische relatie tussen informele en geïstitutionaliseerde solidariteit

Nieuwe golf burgerinitiatieven

- Actieve burgers
- 'Neo-filantropie' en 'charity economy'
- Sociaal Schaduwwerk

Toegang geïstitutionaliseerde solidariteit

- Personen die rechten verliezen
- Personen zonder rechten
- Afschuiven zorgverantwoordelijkheid
- DENIZENS

Wie beslist over toegang ? Over in- en uitsluiting ?
Wie definieert kwaliteit ?
Aan wie verantwoording afleggen ?
Rechtskarakter ?

Sociaal werk en solidariteit

Verschillende rollen van sociaal werkers

1. 'Uitvoerder' van geïnstitutionaliseerde solidariteit
2. 'Onzichtbare professional' in nieuwe burgerinitiatieven
3. Vrijwilliger in informele solidariteitspraktijken
4. Netwerkversterkend werken

MENSENRECHTENBENADERING als REFERENTIEKADER

- Waarborgfunctie
- Sociaal-politieke functie

Welke structurele bestaansvoorwaarden en hulpbronnen voorhanden moeten aanwezig zijn opdat de samenleving **minder ongelijkheid** produceert en **meer rechtvaardigheid** realiseert ?

POLITISEREND WERKEN PUBLIEKE KWESTIES

Veelheid van politiserende praktijken : in **dialog** gaan met beleid op basis van hun ervaringen in de dagelijkse praktijk, **vorming geven** aan andere maatschappelijke actoren over maatschappelijke kwesties, het faciliteren van een **dialog tussen beleidsactoren en groepen** in kwetsbare situaties, nieuwe **innovatieve praktijken organiseren die de bestaande orde uitdagen**, en ook door **sociale actie** om ongelijkheden aan te klagen.

Sociaal werk in Covid19: ongeziene golf van solidariteit?

NODEN DETECTEREN
NOODHULP OPZETTEN
SAMENWERKEN MET INFORMELE SOLIDARITEIT

POLITISEREND WERKEN
ONGELIJKHEID ALS PUBLIEKE KWESTIE
DEELNAME AAN TASKFORCES
STEM VAN KWETSBARE GROEPEN TOT IN PARLEMENT

Conclusies

- Dialectische relatie tussen informele en geïnstitutionaliseerde solidariteit :
  - ‘Uitvoerder’ van geïnstitutionaliseerde solidariteit <-> overheid uitdagen om verantwoordelijkheid op te nemen
  - Versterken van interpersoonlijke solidariteit
  - ‘Bottom-up’ innovatieve praktijken naast de verzorgingsstaat
- Nieuwe golf van informele solidariteit op micro- en meso-niveau
  - Complimentariteit ipv subsidiariteit
  - Wie beslist over toegang en over kwaliteit? Welke bijdrage aan sociale rechtvaardigheid?
- **POLITISEREND** werken als één van de krachtlijnen van sterk sociaal werk
  - Aanscherpen van eigen referentiekader : sociaal-politieke functie van mensenrechten
  - Van individuele problemen PUBLIEKE of collectieve KWESTIES maken

EPILOOG: bijzondere rol voor sociaalwerkonderzoek

- Onderzoek bestudeert niet enkel, maar creëert ook sociale realiteit
- Onderzoek over sociaal werk vs sociaalwerkonderzoek
- Normatief referentiekader integreren in sociaalwerkonderzoek
  - Sociaalwerkpraktijken als specifiek onderzoeksterrein
  - Referentiekader van informele én geïnstitutionaliseerde solidariteit bevragen
  - Hoe draagt het handelen van sociaal werkers bij aan de realisatie van dat referentiekader